

Zo berekent het Capaciteitsorgaan het aantal opleidingsplaatsen

Meer dan vijftig ontwikkelingen bepalen de arbeidsmarkt van de toekomst

Kjell Neutel

Amy Righolt

Cisca Joldersma

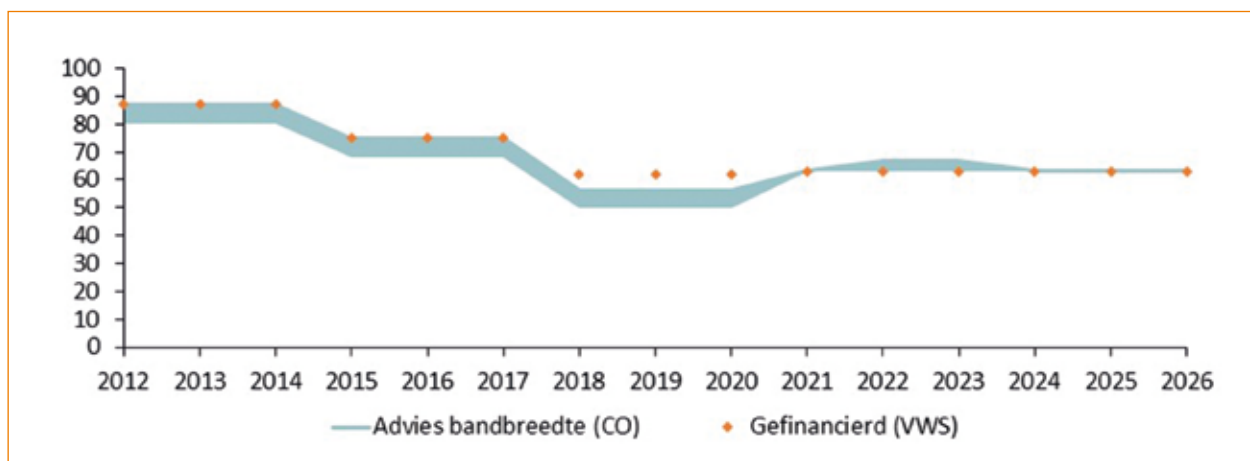
Hoeveel radiologen en nucleair geneeskundigen zijn er in de toekomst nodig? En hoeveel opleidingsplekken moeten daarvoor nu beschikbaar zijn? Het Capaciteitsorgaan onderzoekt deze vragen in samenwerking met andere relevante partijen. Daarbij is de inbreng van de beroepsgroep erg belangrijk, aangezien zij het beste overzicht heeft van het vak en veranderingen daarin.

Voor het instroomadvies van radiologie en nucleaire geneeskunde heeft het Capaciteitsorgaan samen met de beroepsgroepen en andere betrokkenen relevante ontwikkelingen in vraag naar en aanbod in kaart gebracht. In 2022 is een advies gegeven voor 63 opleidingsplekken. Elke drie jaar krijgt dit advies een update. Deze bijdrage legt uit hoe dit advies tot stand komt en hoe wordt gewerkt aan de nieuwe capaciteitsraming, die in 2025 beschikbaar komt.

Taak Capaciteitsorgaan

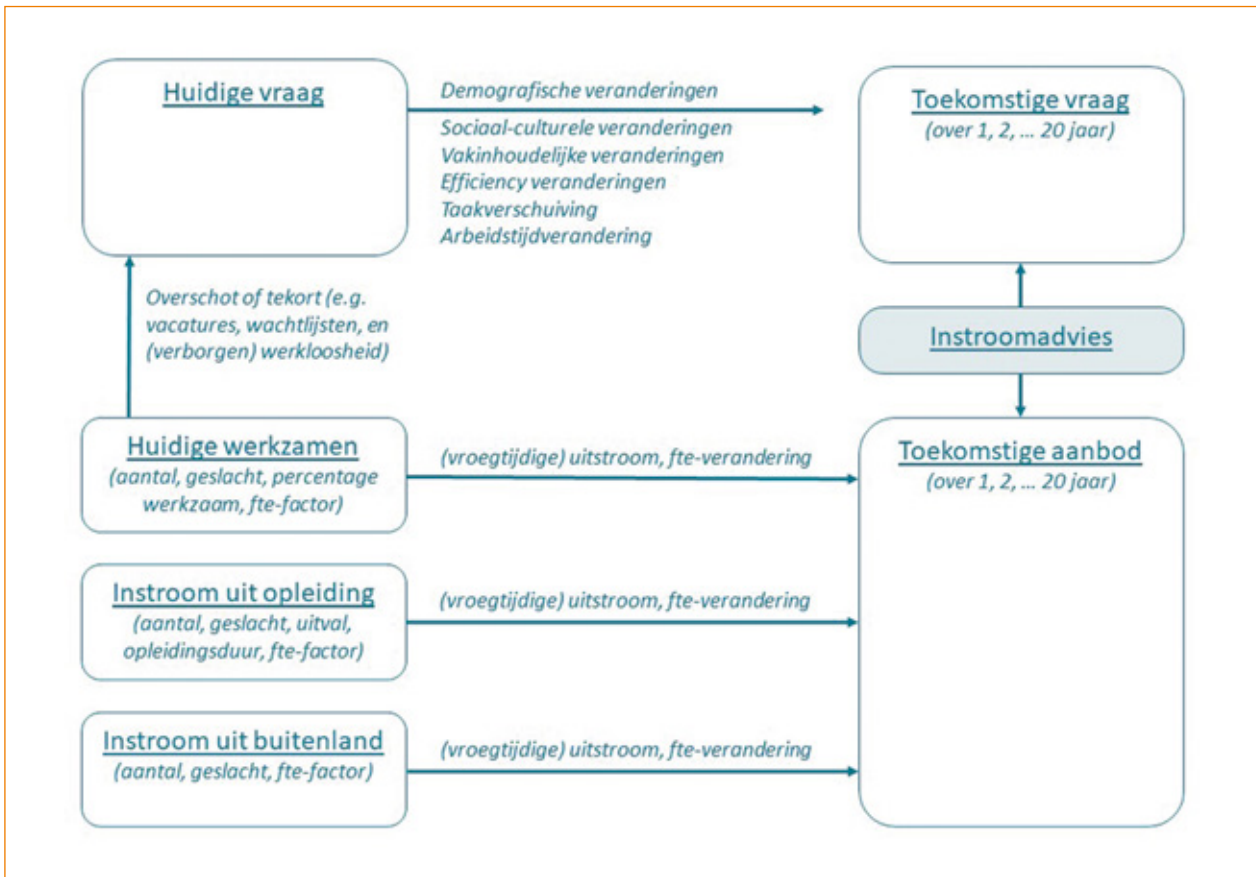
Het Capaciteitsorgaan is een in 1999 opgericht onafhankelijk adviesorgaan dat onderzoek doet naar de toekomstige benodigde capaciteit aan zorgprofessionals. Het brengt adviezen uit aan het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) over de daarvoor benodigde opleidingsplekken. Het doel is tekorten en overschotten aan professionals op lange termijn te voorkomen. Het Capaciteitsorgaan doet dit voor bijna tachtig beroepsgroepen, die zijn onder-

gebracht in verschillende Kamers. In de kamer Medisch Specialisten, waar ook de beroepsgroepen radiologen en nucleair geneeskundigen onder vallen, zijn vijf partijen vertegenwoordigd: de Federatie Medisch Specialisten (FMS), de Nederlandse Federatie Universitaire Centra (NFU), de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen (NVZ), Zorgverzekeraars Nederland (ZN) en De Jonge Specialist (DJS). Zij ontwikkelen onder regie van de programmasecretaris elke drie jaar een nieuw instroomadvies (zie figuur 1).

Figuur 1. Geadviseerde en gefinancierde opleidingsplekken voor radiologie en nucleaire geneeskunde.

De door het Capaciteitsorgaan geadviseerde opleidingsplekken en de door VWS gefinancierde opleidingsplekken voor radiologie en nucleaire geneeskunde. Aangezien de opleidingen radiologie en nucleaire geneeskunde in 2015 zijn samengegaan, zijn de opleidingsplekken in bovenstaand figuur samengevoegd.

Figuur 2. Eenvoudige weergave van het rekenmodel van het Capaciteitsorgaan.

Rol ministerie VWS

VWS bepaalt op basis van de adviezen van het Capaciteitsorgaan het aantal gefinancierde opleidingsplaatsen per specialisme. Dit aantal hoeft niet altijd overeen te komen met de uitgebrachte adviezen (zie figuur 1). Zo heeft het kabinet bij de adviezen van 2012, 2015 en 2018 ingezet op het maximaal opleiden van specialisten. Het Bestuurlijk Overleg Lichte Structuur (BOLS) verdeelt de gefinancierde landelijke opleidingsplekken over alle opleidingsregio's.

Ramingsmodel

Het instroomadvies van het Capaciteitsorgaan komt tot stand op basis van vijftig parameters. Allereerst wordt het huidige aanbod aan professionals in kaart gebracht. Dat betekent het aantal werkzame (fte) radiologen en nucleair geneeskundigen. Om de huidige vraag in te schatten, brengen we ook de onvervulde vraag in kaart. Vervolgens kijken we naar de verwachte toekomstige vraag naar professionals en het benodigde aanbod van professionals om in die vraag te voorzien. De te bepalen instroom is afhankelijk van het evenwicht tussen vraag en aanbod op de lange termijn. Normaliter gaan we daarbij uit

van een periode van achttien jaar (zie figuur 2).

De gegevens voor de parameters zijn afkomstig uit diverse (landelijke) databronnen, kwantitatief onderzoek, kwalitatief onderzoek en input van experts in focusgroepen, Delphi-onderzoeken, veldgesprekken en enquêtes. Alle ver-

of nucleair geneeskundige. Gemiddeld was men 0,85 fte werkzaam (Capaciteitsorgaan, 2022).

Voor de huidige vraag wordt een inschatting gemaakt van het tekort of overschot aan radiologen en nucleair geneeskundigen. Deze inschatting is gebaseerd op input van experts en trends in vacatures,

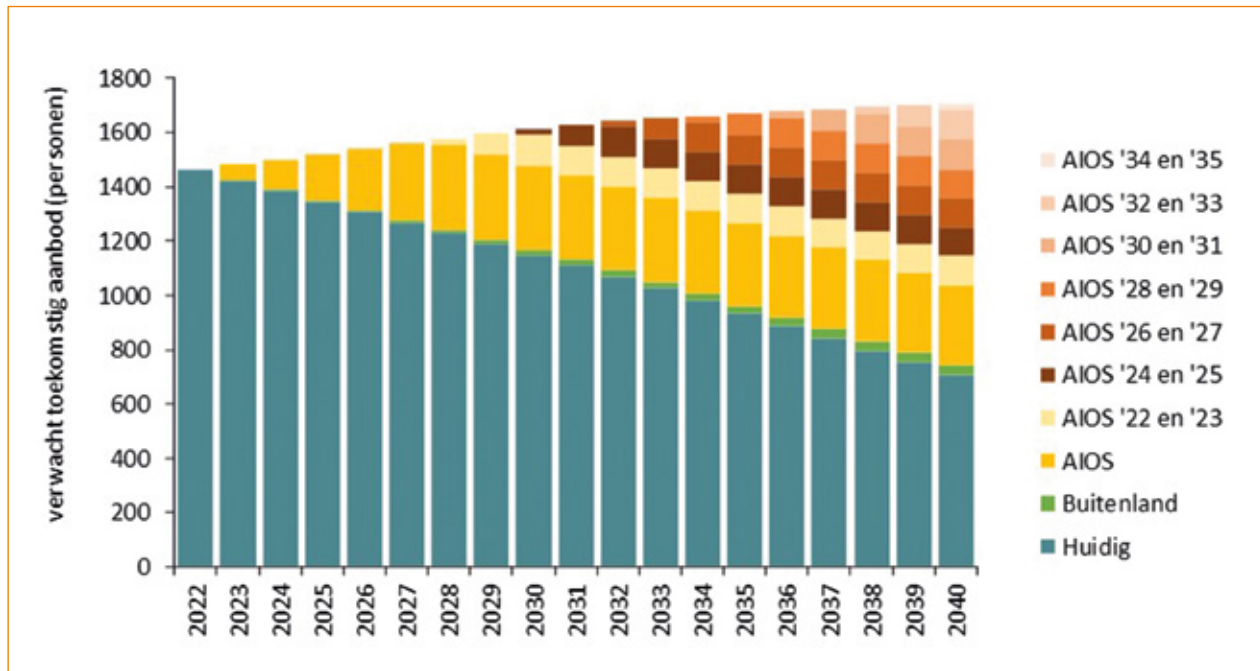
'Het instroomadvies van het Capaciteitsorgaan komt tot stand op basis van vijftig parameters'

kregen input wordt besproken in de kamer Medisch Specialist. In de komende raming vinden tussentijds terugkoppelingen plaats van bevindingen aan de (junior) wetenschappelijke vereniging.

Huidig aanbod van en vraag naar

In 2022 waren er 1.698 radiologen en nucleair geneeskundigen geregistreerd in het BIG-register, van wie 1.462 daadwerkelijk werkzaam waren als radioloog

wachlijsten en werkloosheid. Hierbij is ook verborgen werkloosheid in overweging genomen, zoals uitstroom naar het buitenland, werkzaam zijn buiten de zorg, en de toename van ongewenste tijdelijke contracten. Momenteel is het Capaciteitsorgaan voor de volgende raming bezig met onderzoek naar hoe de dynamiek van de arbeidsmarkt van startende medisch specialisten werkt en het al dan niet in vaste dienst komen. ►

Figuur 3. Verwacht toekomstig aanbod aan radiologen en nucleair geneeskundigen.

De verwachte ontwikkeling van de huidige werkzame radiologen en nucleair geneeskundigen (blauw), instroom vanuit buitenland (groen), instroom vanuit de huidige aiosgroep (donkergeel) en instroom vanuit de aiosgroep met startjaar 2022 en 2023 (lichtgeel) en instroom vanuit de toekomstige aiosgroepen (oranje). Bron: Capaciteitsplan, 2022.

Toekomstige vraag

Op basis van demografische ontwikkelingen en niet-demografische ontwikkelingen is geschat dat de vraag naar radiologen en nucleair geneeskundigen tot aan 2040 toeneemt met 14,7%. Demografische veranderingen van patiënten hebben hierin de sterkste invloed, zowel qua aantal als qua leeftijdsopbouw (*Capaciteitsorgaan, 2022*).

Voorbeelden van niet-demografische ontwikkelingen, zoals genoemd in de laatste ramingscyclus, zijn een toename van complexe patiënten en defensieve geneeskunde. Verder wordt ook meer inzet van vroegdiagnostiek verwacht. Hierbij vervult de radioloog vaker een poortwachtersfunctie. Ook is de verwachting dat de interventieradioloog taken van andere professionals overneemt, dat vergaderingen vaker tijdens werktijd worden gepland en men meer in deeltijd gaat werken. Er zijn ook meer onzekere ontwikkelingen genoemd, waaronder de invloed van kunstmatige intelligentie en een veranderend opleidingslandschap. Dergelijke ontwikkelingen volgen we nauwlettend.

Toekomstig aanbod

Het toekomstige aanbod aan radiologen en nucleair geneeskundigen bestaat uit drie deelgroepen. De eerste deelgroep zijn de huidige werkenden. Deze groep neemt geleidelijk af door (vroegtijdige)

uitstroom uit het vak of veranderingen in de deeltijdfactor (zie *figuur 3: Huidig*). Over tien jaar is de verwachting dat 17,3% van de vrouwelijke en 31,7% van de mannelijke werkenden zijn uitgestroomd. Dit ligt lager dan het gemiddelde van alle medisch specialismen (*Capaciteitsorgaan, 2022*).

Een tweede deelgroep betreft de instroom uit het buitenland (zie *figuur 3: buitenland*). De omvang van deze groep

is ingeschat op gemiddeld 5,5 radiologen per jaar, waarbij ervan uit wordt gegaan dat een gedeelte in Nederland gaat en blijft werken binnen de radiologie (*Capaciteitsorgaan, 2022*). Voor de volgende raming zullen we deze groep ook goed volgen, mede gelet op de toegenomen buitenlandse banen en fellowships van startende medisch specialisten. Naar buitenlandse stromingen van medisch specialisten doet het Capaciteitsorgaan dit jaar verdiepend onderzoek.

Ten derde is er de huidige groep aios. In 2022 waren dat er 335, waarvan 54% vrouw, die geleidelijk de arbeidsmarkt zullen betreden (zie *figuur 3: aios*). Gemiddeld rondt 88% de opleiding af, en vrijwel iedereen gaat na de opleiding ook als radioloog of nucleair geneeskundige werken (*Capaciteitsorgaan, 2022*). Aangezien de nieuwe adviezen slaan op 2024, is tot deze tijd al een nieuwe groep aios gestart met hun opleiding (zie *figuur 3: aios '22 en '23*).

‘Geschat wordt dat de vraag naar radiologen en nucleaire geneeskundigen tot aan 2040 toeneemt met 14,7 procent’

Instroomadvies

Om een evenwicht te bereiken tussen toekomstige vraag en aanbod, heeft het Capaciteitsorgaan, zoals aangegeven, in 2022 geadviseerd om 63 opleidingsplekken vanaf 2024 beschikbaar te stellen (zie *figuur 3: aios '24 en later*). Het instroomadvies is afgegeven voor de periode vanaf 2024 tot 2027. Dit betekent dat met het huidige ramingsadvies bijsturing van het aantal opleidingsplekken mogelijk is bij de aiosgroep die vanaf 2024 start met de opleiding en die vanaf 2030 de arbeids-

markt zal betreden. Gelet op de doorlooptijden van de vervolgopleiding is het van belang om naar de lange termijn te kijken en elke drie jaar met een update van het ramingsadvies bij te sturen.

Volgende raming

Het Capaciteitsorgaan is constant in ontwikkeling en het streven is om elke

agnostisch laboranten op de inzet van radiologen en nucleair geneeskundigen?

Tot slot zal schaarste in de zorg steeds meer een rol gaan spelen. Dat kan betekenen dat de zorgvraag niet meer ongebreideld kan groeien, evenmin als het aantal beschikbare zorgprofessionals. Dat kan invloed hebben op toekomstige

gen of zien we dat in vergelijking met andere beroepsgroepen de vraag naar radiologen en nucleair geneeskundigen juist harder groeit? In het volgende ramingsadvies hopen we daar met input van verschillende experts meer over te kunnen zeggen. ■

‘Zal schaarste ook doorwerken in de beroepsgroep van radiologen en nucleair geneeskundigen?’

raming te leren van de vorige raming en de huidige raming te verbeteren. Een aandachtspunt voor de volgende raming is om ook meer aandacht te hebben voor regionale inzichten en tekorten in bepaalde regio's. Een ander aandachtspunt is 'integraal ramen'. Bij integraal kijken we niet alleen naar één beroepsgroep, maar houden we meer rekening met andere beroepsgroepen in het werkproces. Wat is bijvoorbeeld het effect van een tekort aan verpleegkundigen of radiodi-

scenario's. Een eerste verkenning van de kansen en knelpunten bij schaarste heeft plaatsgevonden op het symposium van het Capaciteitsorgaan eind 2023 (*Capaciteitsorgaan, 2023*). Zal schaarste ook doorwerken in de beroepsgroep van radiologen en nucleair geneeskundi-

Kjell Neutel, MD

programmasecretaris Capaciteitsorgaan

Amy J. Righolt MSc

programmasecretaris Capaciteitsorgaan

dr. Cisca Joldersma

directeur Capaciteitsorgaan

Referenties

- Capaciteitsorgaan. (2022). Capaciteitsplan 2024 tot 2027 medische en klinisch technologische specialismen. Beschikbaar op: https://capaciteitsorgaan.nl/app/uploads/2022/10/221017_Deel-I_Deelrapport-1-MS_versie-DEF.pdf
- Capaciteitsorgaan. (2023). Symposium. Beschikbaar op: <https://capaciteitsorgaan.nl/symposium/>

Heeft u input, vragen of interesse in dit onderwerp? Neem dan gerust contact op met Kjell Neutel via: k.neutel@capaciteitsorgaan.nl